

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/upamietnianie/biezaca-dzialalnosc-biu/187336,Upamietnienie-weteranow-Blekitnej-Armii-Southfield-USA-16-18-czerwca-2023.html>
29.04.2024, 21:09

Upamiętnienie weteranów „Błękitnej Armii” - Southfield, USA, 16 - 18 czerwca 2023

STANISŁAW ROLA-JANICKI
UR. 24. CZERW. 1928 - UM. 14. STYCZ. 1957
MAGISTER U.S.B. - OFICER W.P.
"PRZYJACIELE, GDY PO LATACH KLĘSKI
POWRÓCICIE TAM BEZE MNIE SAMI.
POWIEDZCIE MIŁROM WILEŃSKIM,
ŻEM TESKNIŁ ZA NIMI NOCAMI"

Trzydniowe uroczystości związane z upamiętnieniem polskich weteranów, ochotników do „Błękitnej Armii” pochowanych na Cmentarzu Grobu Pańskiego (Holy Sepulchre Cemetery) w Southfield pod Detroit rozpoczęły się 16 czerwca premierą filmu dokumentalnego „Głos Grobów” (The Voice of the Graves). Film autorstwa Pani Alicji Karlic, redaktora naczelnego Tygodnika Polskiego/The Polish Weekly oraz Polish Media Center, został zaprezentowany w

St. Mary's Athletic Complex na terenie Orchard Lake Schools. Po seansie odbył się wykład dr Jana Lorysa, byłego dyrektora Muzeum Polskiego w Ameryce w Chicago, na temat historii „Błękitnej Armii”.

W sobotę 17 czerwca 2023 r. o godzinie 14.00 czasu lokalnego odbyły się główne uroczystości na cmentarzu w Southfield związane z poświęceniem 59 grobów polskich weteranów, w większości służących w Błękitnej Armii gen. Józefa Hallera, ale także w US Army i Wojsku Polskim w czasie II wojny światowej. Wśród licznie zgromadzonych uczestników uroczystości byli przedstawiciele polskich organizacji społecznych i stowarzyszeń weteranów przybyłych m. in. z Florydy, Nowego Jorku i Kanady. Hymny narodowe Stanów Zjednoczonych, Polski, Kanady i Francji odegrała 126 Orkiestra Wojskowa Gwardii Narodowej z Michigan. Modlitwie za zmarłych weteranów przewodniczyli oraz poświęcenia grobów i pomnika dokonali arcybiskup Detroit Allen Vigneron i ks. Bernard Witek. Podczas składania kwiatów na grobach przez polskich harcerzy nazwiska pochowanych wyczytywał LTC (ppłk.) Rocky Raczkowski. Oficjalne przemówienia wygłosili: Konsul Generalny RP w Chicago Paweł Zyzak, Konsul Generalny Kanady w Detroit Colin Bird, Prezes Polskiego Sokolstwa w Ameryce Timothy Kuźma, płk. US Army w st. spocz. Chester Szczotka, komendant Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej Tadeusz Antoniak oraz Dyrektor Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa Instytutu Pamięci Narodowej Adam Siwek, który po wystąpieniu odznaczył w imieniu Prezesa IPN medalem Reipublicae Memoriae Meritum panią Henriette Nowakowską. Był to wyraz uznania za jej wieloletnie starania o zachowanie pamięci o weteranach „Błękitnej Armii” i troskę o groby polskich żołnierzy. Wymienieni goście honorowi złożyli kwiaty i znicze pod górującym nad grobami pomnikiem poświęconym żołnierzom Armii Polskiej we Francji i ich dowódcy. Oddział weteranów US Army oddał nad grobami trzykrotną salwę honorową. Ceremonię uświetnił przelot nad cmentarzem śmigłowców Straży Wybrzeża z jednostki w Detroit oraz oddziału lotniczego biura szeryfa Hrabstwa Macomb. Zakończenie uroczystości poprzedziło błogosławieństwo udzielone zebranym przez biskupa pomocniczego diecezji Detroit Roberta Fishera oraz ks. Bernarda Witka.

Po południu zaproszeni goście oraz przedstawiciele polskiej społeczności stanu Michigan spotkali się w Amerykańsko-Polskim Centrum Kultury w Troy, gdzie wygłoszone zostały wobec Instytutu Pamięci Narodowej oraz pani Henrietty Nowakowskiej, której komendant SWAP Tadeusz Antoniak wręczył pamiątkowe odznaczenie. Dyrektor BUWiM IPN Adam Siwek podczas swojego wystąpienia podziękował kierownictwu i zarządowi Polskiego Ośrodka Kultury i Badań Naukowych w Orchard Lake, którego pomoc i zaangażowanie znacznie ułatwiło realizację remontu kwatery polskich weteranów. Zaapelował także o zgłaszanie do IPN grobów polskich żołnierzy spoczywających na amerykańskiej ziemi oraz zapewnił, że Instytut będzie otaczał je opieką i wspierał wszelkie działania na rzecz zachowania pamięci o obrońcach Ojczyzny zmarłych na emigracji. Będzie to skromny wyraz wdzięczności za wielką pomoc, która przez pokolenia płynęła ze strony amerykańskiej Polonii do ojczystego kraju.

Ostatnim akcentem obchodów była msza święta w intencji weteranów „Błękitnej Armii” odprawiona 18 czerwca w kościele p.w. Najświętszego Serca Maryi w Detroit.

Remont, a właściwie całkowite nowe urządzenie kwatery polskich weteranów w Southfield zostało opracowane przez BUWiM IPN jeszcze w ramach obchodów 100. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości. Spośród 59 grobów jedynie 21 było oznaczonych indywidualną, imienną tabliczką. Nagrobki i pomnik wg projektu dyrektora BUWiM Adama Siwka zostały wykonane na zlecenie IPN w Polsce i przetransportowane drogą morską do Detroit. Instytut przekazał również środki na transport i montaż tych elementów na polską kwaterę Cmentarza Grobu Pańskiego w Southfield.

Na kwaterze polskich weteranów pochowano 50 ochotników z „Błękitnej Armii”, 2 Polaków służących w czasie I wojny światowej w US Navy i US Army, 5 żołnierzy Wojska Polskiego z czasów II wojny światowej (w tym 3 z 2. Korpusu Polskiego gen. Władysława Andersa), 1 Polak weteran US Army z II wojny światowej i 1 Polak zarejestrowany jako Displaced Person po 1945 r. Stanowią oni przekrój polskiego społeczeństwa, w większości urodzeni w Polsce, w różnych jej częściach, od Kresów przez centralną Polskę po Śląsk. Po demobilizacji powrócili do USA znacznie później niż ich amerykańscy koledzy, napotykając wiele problemów w kraju, którego gospodarka przestawiała się z torów wojennych na pokojowe. Dekadę później wiele nadziei na urządzenie sobie życia zrujnował Wielki Kryzys. Blisko połowa zmarła w sile wieku nie doczekawszy się świadczeń kombatanckich ani do rządu Stanów Zjednoczonych, ani niestety od władz Polski. Teraz Polska odwzajemnia się za ich poświęcenie i wierność pamięcią i szacunkiem.

[Film „Głos Grobów” \(The Voice of the Graves\)](#)

Polecamy relacje:

- <https://www.detroitcatholic.com/news/new-tombstones-ensure-bravery-of-polish-blue-army-volunteers-is-never-forgotten>
- <https://www.candgnews.com/news/blue-army-the-forgotten-soldiers-2947>
- <https://www.congress.gov/congressional-record/volume-169/issue-105/extensions-of-remarks-section/article/E572-2>